Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

3. července 2025 *

[znění opravené usnesením ze dne 18. září 2025]

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 – Pravomoci a povinnosti vnitrostátního soudu – Insolvenční řízení týkající se fyzické osoby – Nedostatek pravomoci insolvenčního soudu zkoumat z moci úřední zneužívající povahu ujednání smlouvy, na níž je založena pohledávka zapsaná do seznamu pohledávek – Nedostatek pravomoci tohoto soudu nařídit předběžná opatření – Zásada efektivity“

Ve věci C-582/23 [Wiszkier] [i],

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Obvodního soudu pro Lodž-střed v Lodži (Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, Polsko) ze dne 2. srpna 2023, došlým Soudnímu dvoru dne 20. září 2023, v řízení

[ve znění oprav provedených usnesením ze dne 18. září 2025]

R. S.,

za účasti:

C. **S.A.**,

P. C., v postavení insolvenčního správce R. S. a M. S.,

M. K., v postavení insolvenčního správce G. S.A.,

J. J.,

M. G.,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení: I. Jarukaitis, předseda senátu, N. Jääskinen (zpravodaj), A. Arabadžev, M. Condinanzi a R. Frendo, soudci,

generální advokát: D. Spielmann,

* Jednací jazyk: polština.

[i] Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádné ze zúčastněných stran.

za soudní kancelář: M. Siekierzyńska, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 14. listopadu 2024,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za P. C. jako insolvenčního správce R. S. a M. S.: M. Kiejna, radca prawny,

– za M. K. jako insolvenčního správce G. S.A.: P. Cieślak, M. Pyzik-Waląg J. Szewczak, Ł. Żak, adwokaci, a M. Pugowski, aplikant radcowski,

– za polskou vládu: B. Majczyna, M. Kozak, K. Rudzińska, a S. Żyrek, jako zmocněnci,

– za Evropskou komisi: M. Brauhoff, O. Glinicka, P. Kienapfel a P. Ondrůšek, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 6. března 2025,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, a oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 26).

2 Tato žádost byla předložena v rámci insolvenčního řízení, které se týká R. S., jenž je spotřebitelem v úpadku, ohledně stanovení splátkového kalendáře k uspokojení jeho věřitelů, včetně banky, kterou je G. S.A. (dále jen „banka G.“).

Právní rámec

Unijní právo

3 Ve dvacátém čtvrtém bodě odůvodnění směrnice 93/13 je uvedeno:

„vzhledem k tomu, že soudy nebo správní orgány členských států musí mít k dispozici odpovídající a účinné prostředky, aby zabránily dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách se spotřebiteli“.

4 Článek 6 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.“

5 Článek 7 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

Polské právo

Insolvenční zákon

6 Insolvenční řízení se řídí insolvenčním zákonem ze dne 28. února 2003 (ustawa – Prawo upadłościowe, Dz. U. č. 60, položka 535) ve znění použitelném na spor v původním řízení (Dz. U. 2019, položka 498 ve znění změn) (dále jen „insolvenční zákon“).

7 Podle čl. 2 odst. 2 insolvenčního zákona je řízení vůči fyzickým osobám, které nevykonávají podnikatelskou činnost, upravené tímto zákonem vedeno tak, aby umožnilo osvobození úpadce od dluhů, které nebyly v insolvenčním řízení uspokojeny, a zároveň, pokud je to možné, co nejvyšší uspokojení pohledávek jeho věřitelů.

8 Článek 61 tohoto zákona stanoví, že ode dne prohlášení úpadku se majetek úpadce stává majetkovou podstatou, která se použije k uspokojení jeho věřitelů.

9 Podle článku 62 uvedeného zákona majetkovou podstatu tvoří majetek, který úpadci patřil ke dni prohlášení úpadku, a majetek nabytý v průběhu insolvenčního řízení, s výjimkami stanovenými v článcích 63 až 67a insolvenčního zákona.

10 Z článku 63 odst. 1 bodu 2 insolvenčního zákona vyplývá, že do majetkové podstaty nepatří ta část odměny za práci úpadce, kterou nelze v insolvenčním řízení zabavit.

11 Podle čl. 151 odst. 1 tohoto zákona provádí od okamžiku prohlášení úpadku úkony insolvenčního řízení pověřený insolvenční soudce-komisař (sędzia-komisarz), s výjimkou úkonů, pro které je příslušný insolvenční soud.

12 Podle čl. 152 odst. 1 uvedeného zákona soudce-komisař vede insolvenční řízení, dohlíží na činnost insolvenčního správce, označuje úkony insolvenčního správce, které vyžadují souhlas soudce-komisaře nebo věřitelského výboru, a zjišťuje porušení, kterých se insolvenční správce dopustil. Kromě toho v souladu s odstavcem 2 tohoto článku 152 provádí soudce-komisař další úkony vymezené tímto zákonem.

13 Článek 154 insolvenčního zákona stanoví, že soudce-komisař má v rámci své činnosti práva a povinnosti insolvenčního soudu a jeho předsedy.

14 Článek 236 tohoto zákona stanoví:

„1. Věřitel, který má pohledávku za osobním majetkem úpadce a hodlá se účastnit insolvenčního řízení, je povinen, je-li to nezbytné k prokázání jeho pohledávky, přihlásit ji k soudci-komisaři ve lhůtě stanovené v usnesení o prohlášení úpadku.

2. Věřitel má rovněž právo přihlásit pohledávku, pokud je zajištěna hypotečním zástavním právem, zástavním právem s odevzdáním věci nebo bez něj, přednostním právem správce daně, zástavním právem k námořnímu plavidlu nebo jiným zápisem v katastru nemovitostí nebo rejstříku plavidel. Pokud věřitel tyto pohledávky nepřihlásí, budou zapsány do seznamu pohledávek z moci úřední.

3. Odstavec 2 se použije obdobně na pohledávky zajištěné hypotečním zástavním právem, zástavním právem s odevzdáním věci nebo bez něj, přednostním právem správce daně a zástavním právem k námořnímu plavidlu ohledně majetku, který je součástí majetkové podstaty, pokud úpadce není dlužníkem v souvislosti se svým osobním majetkem a věřitel zamýšlí vymáhat své pohledávky ze zatíženého majetku v insolvenčním řízení.

4. Ustanovení tohoto článku, týkající se pohledávek se vztahují i na ostatní dluhy, které mají být uspokojeny z majetkové podstaty.“

15 Článek 243 uvedeného zákona v odstavci 1 stanoví, že insolvenční správce ověří, zda je přihlášená pohledávka doložena účetními nebo jinými doklady úpadce nebo zápisy v katastru nemovitostí nebo jiných rejstřících, a vyzve úpadce, aby ve stanovené lhůtě prohlásil, zda pohledávku uznává.

16 Článek 244 tohoto zákona stanoví, že po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek a ověření přihlášených pohledávek sestaví insolvenční správce neprodleně seznam pohledávek, a to nejpozději do dvou měsíců po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek.

17 Podle čl. 260 odst. 2 insolvenčního zákona platí, že v případě, že námitky nebyly podány, soudce-komisař schválí seznam pohledávek po uplynutí lhůty pro podání námitek.

18 Z článku 261 uvedeného zákona vyplývá zaprvé, že soudce-komisař může změnit seznam pohledávek z moci úřední, pokud zjistí, že do seznamu byly zapsány pohledávky, které vůbec nebo zčásti neexistují, nebo že v seznamu chybí pohledávky, které by v něm měly být uvedeny, zadruhé, že usnesení o změně seznamu se zveřejňuje z moci úřední, a zatřetí, že proti tomuto usnesení lze podat opravný prostředek.

19 Článek 491^{14} uvedeného zákona stanoví:

„1. Po provedení konečného rozvrhu a v případě, že z důvodu nedostatku majetku úpadce nebyl rozvrh stanoven, určí soud po schválení seznamu pohledávek a po slyšení úpadce, insolvenčního správce a věřitelů splátkový kalendář nebo v případech uvedených v článku 491^{16} rozhodne o osvobození úpadce od dluhů bez stanovení splátkového kalendáře.

2. Usnesení o stanovení splátkového kalendáře nebo o osvobození úpadce od dluhů bez stanovení splátkového kalendáře se doručuje věřitelům. Proti tomuto usnesení lze podat opravný prostředek.

3. Jakmile usnesení o stanovení splátkového kalendáře nebo o osvobození úpadce od dluhů bez stanovení splátkového kalendáře nabude právní moci, je řízení ukončeno.“

20 Článek 491^{15} odst. 1 a 4 tohoto zákona stanoví:

„1. V usnesení o stanovení splátkového kalendáře insolvenční soud určí, v jakém rozsahu a v jaké lhůtě, která nesmí přesáhnout 36 měsíců, je úpadce povinen uhradit uznané dluhy v seznamu

pohledávek, které nebyly v průběhu řízení uspokojeny na základě rozvrhu, a jaká část dluhů úpadce splatných přede dnem prohlášení úpadku bude po splnění splátkového kalendáře prominuta.

[…]

4. Insolvenční soud není vázán stanoviskem úpadce k podmínkám splátkového kalendáře. Při stanovení splátkového kalendáře tento soud přihlédne k příjmovým možnostem úpadce, k potřebám úpadce a osob na něm závislých uspokojovat své potřeby, včetně bydlení, k výši neuspokojených pohledávek a k reálné možnosti jejich uspokojení v budoucnu.“

Zákoník práce

21 Článek 87 zákoníku práce (ustawa – Kodeks pracy) ze dne 26. června 1974 (Dz. U. č. 24, položka 141) ve znění použitelném na spor původním řízení (Dz. U. z roku 2022, položka 1510 ve znění pozdějších předpisů) mimo jiné stanoví, že v případě exekuce jiných pohledávek nebo srážek peněžních záloh poskytnutých zaměstnavatelem k pokrytí pracovních výloh lze provádět srážky až do výše poloviny mzdy.

Původní řízení a předběžné otázky

22 Dne 30. března 2007 uzavřel R. S., jeho manželka a další dvě fyzické osoby s bankou G. smlouvu o hypotečním úvěru indexovaném na švýcarský frank (CHF) ve výši 489 821,63 polských zlotých (PLN) (přibližně 116 587,34 eura) s dobou splatnosti 360 měsíců.

23 Usnesením ze dne 15. října 2019 byl prohlášen úpadek R.S a ustanoven insolvenční správce.

24 V usnesení ze dne 26. dubna 2021 byl soudcem-komisařem schválen seznam pohledávek sestavený tímto insolvenčním správcem. Většinu pohledávek uvedených na tomto seznamu tvořily pohledávky banky G. plynoucí ze smlouvy o hypotečním úvěru dotčené ve věci v původním řízení. R.S nevznesl žádné námitky a všechny tyto pohledávky uznal.

25 Dne 20. července 2023 byl prohlášen úpadek banky G. a insolvenční řízení pokračovalo za účasti jejího insolvenčního správce.

26 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že insolvenční soud má v rámci insolvenčního řízení stanovit na základě seznamu pohledávek, který již sestavil insolvenční správce a schválil soudce-komisař, splátkový kalendář úpadce nebo konstatovat, že majetek již nashromážděný v majetkové podstatě postačuje k uhrazení všech jeho dluhů a splátkový plán není nezbytný. Rozhodnutím insolvenčního soudu v tomto ohledu je insolvenční řízení ukončeno.

27 V projednávané věci je uvedeným soudem Obvodní soud pro Lodž-střed v Lodži (Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi), který je předkládajícím soudem. Má za to, že smlouva o hypotečním úvěru dotčená ve věci v původním řízení obsahuje zneužívající ujednání, která by mohla vést k její neplatnosti, a poukazuje na skutečnost, že tato otázka nebyla dosud zkoumána. Podle uvedeného soudu jsou pohledávky banky G. nižší než přihlášené pohledávky, nebo vůbec neexistují.

28 V tomto ohledu uvedený soud v první řadě uvádí, že R. S. již sice všechny pohledávky uznal, avšak ze spisu v insolvenčním řízení nevyplývá, že byl informován o potenciálně zneužívající povaze ujednání smlouvy o hypotečním úvěru dotčené ve věci v původním řízení, ani že s plnou znalostí věci prohlásil, že se nedovolává ochrany, kterou mu poskytuje směrnice 93/13. Právní zástupce R. S., který jej zastupuje od 3. listopadu 2022, však u téhož soudu uvedl, že tato smlouva o hypotečním úvěru obsahuje zneužívající ujednání. Kromě toho neměl R. S. možnost sám podat žalobu, aby se domohl ochrany svých práv podle této směrnice, neboť jeho majetek byl a je spravován insolvenčním správcem.

29 Podle informací předkládajícího soudu neumožňují použitelná ustanovení vnitrostátního práva, aby insolvenční soud při stanovení splátkového kalendáře přezkoumával z vlastního podnětu zneužívající povahu smluvních ujednání. Uvedený soud může pouze přerušit řízení a předložit danou otázku soudci-komisaři za účelem případné změny seznamu pohledávek z moci úřední, což by vedlo k průtahům s vyřízením věci.

30 Ve druhé řadě poukazuje uvedený soud na skutečnost, že v insolvenčním řízení je obtížné určit, který orgán má případně posuzovat případnou zneužívající povahu dotčených smluvních ujednání. Soudce-komisař zkoumá totiž přihlášky pohledávek pouze z formálního hlediska a předá je insolvenčnímu správci, který je posuzuje po obsahové stránce a sestavuje seznam pohledávek. Soudce-komisař proto nemá zákonnou možnost změnit tento seznam před schválením, s výjimkou případu, že osoba k tomu oprávněná podá proti tomuto seznamu námitky.

31 Vzhledem k tomu, že v projednávané věci nebyly podány námitky a R. S. nepoukazoval u soudce-komisaře na zneužívající povahu ujednání smlouvy o hypotečním úvěru dotčené ve věci v původním řízení, nebyl tento soudce-komisař podle vnitrostátního práva povinen ověřit opodstatněnost pohledávky banky G. zapsané na seznamu pohledávek. Na případnou zneužívající povahu ujednání této smlouvy o hypotečním úvěru poukázal zástupce R. S. až u předkládajícího soudu.

32 Ve třetí řadě uvedený soud upřesňuje, že R. S. zůstává podle jeho tvrzení po srážce částek, které mají být odvedeny do majetkové podstaty, částka, která je nedostatečná k pokrytí jeho potřeb a potřeb jeho rodiny. Ustanovení použitelná na insolvenční řízení dotčené ve věci v původním řízení však insolvenčnímu soudu ani soudci-komisaři neumožňují výši této srážky jakkoli ovlivnit.

33 Ve čtvrté řadě a na posledním místě uvedený soud připomíná, že finanční prostředky nashromážděné v průběhu insolvenčního řízení slouží k uspokojení všech věřitelů, a nikoli pouze banky G. Vzhledem k výši finančních prostředků odvedených do majetkové podstaty v insolvenčním řízení a k výši ostatních dluhů by se přitom mohlo ukázat, že tyto prostředky postačí k uspokojení pohledávek, s výjimkou pohledávky banky G. V souladu s článkem 87 zákoníku práce ve znění použitelném ve věci v původním řízení je přitom polovina mzdy úpadce nadále odváděna do majetkové podstaty a případný přebytek mu bude vrácen až na konci insolvenčního řízení.

34 Za těchto podmínek je předkládající soud toho názoru, že úpadce by mohl být odrazen od toho, aby se domáhal ochrany vyplývající ze směrnice 93/13, neboť kdyby o ni nepožádal, mohl by mu insolvenční soud rychleji stanovit splátkový kalendář zohledňující jeho potřeby a potřeby jeho blízké rodiny, což by bylo pravděpodobně spojeno se splácením nižších částek, než jsou částky srážené ze mzdy. To by však znamenalo, že bude souhlasit s tím, že seznam pohledávek bude zahrnovat i pohledávku banky G.

35 Za těchto podmínek se Obvodní soud pro Lodž-střed v Lodži (Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice [93/13] vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že insolvenční soud je vázán seznamem pohledávek schváleným soudcem-komisařem v insolvenčním řízení a znemožňuje insolvenčnímu soudu, který vydává konečné rozhodnutí v řízení, aby posoudil zneužívající povahu smluvních ujednání?

2) Musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice [93/13] vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která neumožňuje nařídit předběžná opatření v insolvenčním řízení, což může spotřebitele odradit od využití ochrany, kterou jim poskytuje tato směrnice?“

K předběžným otázkám

K první otázce

36 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, podle které je v insolvenčním řízení týkajícím se fyzických osob insolvenční soud vázán seznamem pohledávek, jakmile jej schválil soudní orgán a bylo zahájeno řízení před insolvenčním soudem, takže posledně uvedený soud nemůže zkoumat zneužívající povahu ujednání obsažených ve smlouvě o úvěru, na níž je založena pohledávka zapsaná na uvedeném seznamu, ani tento seznam změnit, ale musí řízení přerušit a předložit otázku případné zneužívající povahy těchto ujednání tomuto soudnímu orgánu.

37 V tomto ohledu je třeba v první řadě připomenout, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 je kogentním ustanovením a musí být považován za normu, která je rovnocenná vnitrostátním předpisům, jež mají ve vnitrostátním právním řádu povahu kategorických norem (rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 54 a 55, jakož i citovaná judikatura).

38 Vnitrostátní soud má tedy povinnost posuzovat zneužívající povahu smluvního ujednání spadajícího do působnosti směrnice 93/13 i bez návrhu a odstraňovat tak nerovnováhu, která existuje mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu (rozsudek ze dne 17. května 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, bod 37 a citovaná judikatura).

39 Kromě toho vzhledem k povaze a významu veřejného zájmu na ochraně spotřebitelů ukládá směrnice 93/13 členským státům povinnost, jak vyplývá z jejího čl. 7 odst. 1 ve spojení s jejím dvacátým čtvrtým bodem odůvodnění, zajistit odpovídající a účinné prostředky „zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli [rozsudek ze dne 9. dubna 2024, Profi Credit Polska (Obnovení řízení ukončeného konečným soudním rozhodnutím), C-582/21, EU:C:2024:282, bod 73 a citovaná judikatura].

40 Vzhledem k tomu, že se v otázce položené v projednávané věci jedná o insolvenční řízení týkající se fyzické osoby, která nevykonává hospodářskou činnost, je třeba ve druhé řadě připomenout, že unijní právo neharmonizuje řízení použitelná při přezkumu případné zneužívající povahy smluvního ujednání, takže tato řízení spadají na základě zásady procesní autonomie členských států do působnosti vnitrostátních právních řádů těchto států, avšak za podmínky, že pravidla, jimiž se řídí, nejsou méně příznivá než ta, kterými se řídí obdobné situace ve vnitrostátním právu (zásada rovnocennosti), a že v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných spotřebitelům unijním právním řádem (zásada efektivity) [rozsudky ze dne 4. května 2023, BRD Groupe Societé Générale a Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, bod 28, jakož i ze dne 9. dubna 2024, Profi Credit Polska (Obnovení řízení ukončeného konečným soudním rozhodnutím), C-582/21, EU:C:2024:282, bod 74 a citovaná judikatura]

41 Pokud jde o zásadu rovnocennosti, Soudní dvůr nemá k dispozici žádnou informaci, která by mohla vyvolat pochybnosti o souladu právní úpravy dotčené ve věci v původním řízení s touto zásadou.

42 Stran zásady efektivity musí být otázka, zda vnitrostátní právní úprava znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje použití unijního práva, zkoumána s přihlédnutím k řízení jako celku, jeho průběhu a zvláštnostem, jakož i případně se zohledněním základních zásad vnitrostátního právního systému, jako například práva na procesní obranu, zásady právní jistoty a řádného průběhu řízení. Zvláštnosti řízení však nemohou představovat okolnost, která může mít dopad na právní ochranu, které se musí spotřebitelům dostat na základě ustanovení směrnice 93/13 (rozsudek ze dne 17. května 2022, Impuls Leasing România, C-725/19, EU:C:2022:396, bod 45 a citovaná judikatura).

43 Soudní dvůr rovněž judikoval, že dodržování zásady efektivity nemůže nicméně zajít až tak daleko, že zcela nahradí úplnou nečinnost dotyčného spotřebitele (rozsudky ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, bod 47, a ze dne 24. června 2025, GR REAL, C-351/23, EU:C:2025:474, bod 58, jakož i citovaná judikatura).

44 Kromě toho povinnost členských států zajistit účinnost práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, s sebou nese zejména pro práva vyplývající ze směrnice 93/13 požadavek účinné soudní ochrany, potvrzený v čl. 7 odst. 1 této směrnice a zakotvený rovněž v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie [rozsudek ze dne 9. dubna 2024, Profi Credit Polska (Obnovení řízení ukončeného konečným soudním rozhodnutím), C-582/21, EU:C:2024:282, bod 76 a citovaná judikatura].

45 V projednávané věci z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že seznam pohledávek schválený soudcem-komisařem je pro insolvenční soud závazný, takže ten nemůže sám činit skutková zjištění ohledně existence pohledávek za účelem vypracování splátkového kalendáře. Podle předkládajícího soudu je jediným prostředkem, který má k dispozici, aby zajistil přezkum případné zneužívající povahy ujednání obsažených ve smlouvě, na níž je založena pohledávka zapsaná na seznamu pohledávek sestaveném insolvenčním správcem a schváleném soudcem-komisařem, obrátit se na tohoto soudce, aby posoudil jak tato smluvní ujednání, tak nezbytnost změnit z vlastního podnětu tento seznam.

46 Z uvedeného rozhodnutí rovněž vyplývá, že povinnost insolvenčního soudu obrátit se na soudce-komisaře, oddaluje ukončení insolvenčního řízení a prodlužuje nejistou finanční situaci úpadce z důvodu pokračujícího doplňování majetkové podstaty srážkami ze mzdy po celou dobu řízení. Prodloužení řízení může tedy tohoto úpadce odradit od uplatnění práva domáhat se ochrany vyplývající ze směrnice 93/13.

47 Jak vysvětlil předkládající soud v odpovědi na žádost o vysvětlení, kterou mu Soudní dvůr zaslal na základě článku 101 jednacího řádu Soudního dvora, úpadce je obecně závislý na co nejrychlejším ukončení insolvenčního řízení. Při stanovení splátkového kalendáře, kterým se uvedené řízení ukončuje, může totiž insolvenční soud zohlednit osobní situaci tohoto úpadce, jeho výdaje, jakož i nezbytnost pokrýt potřeby jemu nejbližších osob, a měsíční částka, kterou musí úpadce vynaložit na splacení svých dluhů po ukončení řízení, je stanovena ve výši, která je nižší, než činí srážky ze mzdy odvedené v průběhu uvedeného řízení. Tento úpadce tedy může být, aby se vyhnul prodlužování insolvenčního řízení, nucen k tomu, aby se nedovolával ochrany vyplývající ze směrnice 93/13 a souhlasil se splátkovým kalendářem, který zahrnuje pohledávku, jež spočívá na smlouvě obsahující případně zneužívající ujednání.

48 Je třeba rovněž dodat, že podle informací obsažených ve spise, který má Soudní dvůr k dispozici, se zdá, že riziko, že úpadce nevznese námitku zneužívající povahy smluvního ujednání v průběhu insolvenčního řízení, existuje nejen ve fázi tohoto řízení, která probíhá před insolvenčním soudem, ale rovněž v každé fázi uvedeného řízení. Vznesení výtky týkající se zneužívající povahy ujednání obsaženého ve smlouvě, na níž je pohledávka založena, má totiž v každém případě za následek zpoždění s ukončením tohoto řízení.

49 Je třeba zdůraznit, že ochrana, kterou směrnice 93/13 přiznává spotřebitelům, se vztahuje na případy, kdy spotřebitel, který s prodávajícím nebo poskytovatelem uzavřel smlouvu obsahující zneužívající ujednání, neuplatní skutečnost, že tato smlouva spadá do působnosti této směrnice, a zneužívající povahu dotyčného ujednání buď proto, že svá práva nezná, nebo proto, že je odrazen od jejich uplatnění z důvodu nákladů, které by vyvolalo soudní řízení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. června 2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, bod 31 a citovaná judikatura).

50 S ohledem na skutečnosti uvedené v bodech 45 až 47 tohoto rozsudku je tedy třeba mít za to, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která by mohla úpadce odradit od uplatnění práva domáhat se ochrany vyplývající ze směrnice 93/13, může v rámci daného řízení nadměrně ztěžovat použití této směrnice.

51 Pro úplnost je nutno ještě upřesnit, že právo spotřebitele na účinnou ochranu zahrnuje i možnost neuplatnit svá práva, takže vnitrostátní soud musí případně zohlednit vůli spotřebitele tehdy, kdy si je sice vědom toho, že zneužívající ujednání není závazné, nepřeje si však, aby bylo vyloučeno jeho použití, čímž vyslovuje svobodný a vědomý souhlas s dotčeným ujednáním (rozsudek ze dne 9. července 2020, Ibercaja Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, body 25 až 28 a citovaná judikatura).

52 Žádná skutečnost ve spise, který má Soudní dvůr k dispozici, však neumožňuje mít za to, že se v projednávané věci úpadce svobodně a vědomě vzdal ochrany, kterou požívá na základě směrnice 93/13. Jak uvedl generální advokát v bodě 88 svého stanoviska, okolnost, že úpadce, aniž byl v této fázi řízení zastoupen advokátem, uznal přihlášky pohledávek u insolvenčního správce a nepodal námitku u soudce-komisaře, nemůže být považována za projev svobodného a vědomého vzdání se této ochrany.

53 Kromě toho v takové situaci, jako je situace v původním řízení, nelze postoj úpadce označit za zcela pasivní ve smyslu judikatury připomenuté v bodě 43 tohoto rozsudku. Jak totiž bylo uvedeno v bodě 28 tohoto rozsudku, úpadce u insolvenčního soudu, který je v projednávané věci předkládajícím soudem, tvrdil, že smlouva o hypotečním úvěru dotčená ve věci v původním řízení obsahuje zneužívající ujednání.

54 S ohledem na argumenty, které na jednání předložil M. K., podle nichž seznam pohledávek schválený soudcem-komisařem nabyl právní moci, je třeba rovněž zdůraznit, že tato okolnost nutně nebrání tomu, aby insolvenční soud zkoumal i bez návrhu případnou zneužívající povahu ujednání obsažených ve smlouvě, na níž je založena pohledávka zapsaná na tomto seznamu.

55 Jak rozhodl Soudní dvůr, povinnost provést takové posouzení i bez návrhu je odůvodněna povahou a významem veřejného zájmu, od něhož se odvíjí ochrana, kterou směrnice 93/13 přiznává spotřebitelům, takže účinný přezkum případné zneužívající povahy smluvních ujednání, jak vyžaduje směrnice, by nemohl být zaručen, pokud by se překážka věci rozsouzené týkala rovněž soudních rozhodnutí, která takový přezkum nezmiňují (rozsudek ze dne 17. května 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, bod 50).

56 Pokud tedy v projednávané věci nebyla zkoumána zneužívající povaha ujednání obsažených ve smlouvě, na níž je založena pohledávka zapsaná na seznamu pohledávek schváleném soudcem-komisařem, což bude muset s konečnou platností ověřit předkládající soud, ukládá směrnice 93/13 insolvenčnímu soudu povinnost posoudit případnou zneužívající povahu těchto ujednání a vyvodit z toho nezbytné důsledky.

57 Jinak by tomu mohlo být pouze, pokud by soudce-komisař výslovně uvedl, že zneužívající povahu smluvních ujednání dotčených v původním řízení zkoumal a toto posouzení, alespoň stručně odůvodněné, neodhalilo existenci žádného zneužívajícího ujednání, s případným upřesněním, že závěr soudce-komisaře po tomto posouzení již nebude možné zpochybnit, nebude-li ve stanovené lhůtě podán opravný prostředek (viz obdobně rozsudek ze dne 17. května 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, bod 51).

58 S ohledem na všechny výše uvedené důvody je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, ve spojení se zásadou efektivity, musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, podle které je v insolvenčním řízení týkajícím se fyzických osob insolvenční soud vázán seznamem pohledávek, jakmile jej schválil soudní orgán, aniž zkoumal případnou zneužívající povahu ujednání dané smlouvy, a bylo zahájeno řízení před insolvenčním soudem, takže posledně uvedený soud nemůže zkoumat zneužívající povahu ujednání obsažených ve smlouvě o úvěru, na níž je založena pohledávka zapsaná na uvedeném seznamu, ani tento seznam změnit, ale musí řízení přerušit a předložit otázku případné zneužívající povahy těchto ujednání uvedenému soudnímu orgánu.

K druhé otázce

59 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda je třeba čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládat v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která v rámci insolvenčního řízení týkajícího se fyzických osob nestanoví možnost insolvenčního soudu nařídit předběžná opatření za účelem úpravy situace úpadce do doby, než bude ukončeno posouzení zneužívající povahy ujednání obsažených ve smlouvě o úvěru, na níž je založena pohledávka zapsaná na seznamu pohledávek schváleném jiným soudním orgánem, aniž tento orgán zkoumal případnou zneužívající povahu ujednání uvedené smlouvy.

60 Úvodem je třeba připomenout, že zaprvé čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 ukládá členským státům povinnost zajistit, aby spotřebitel nebyl zneužívajícími ujednání vázán, aniž by musel podat žalobu a dosáhnout rozsudku potvrzujícího zneužívající povahu těchto ujednání. Z toho vyplývá, že vnitrostátní soudy jsou povinny nepoužít uvedená ujednání, aby nebyla vůči spotřebiteli závazná, vyjma případu, kdy s tím spotřebitel nesouhlasí [rozsudek ze dne 15. června 2023, Getin Noble Bank (Pozastavení plnění smlouvy o úvěru), C-287/22, EU:C:2023:491, bod 37 a citovaná judikatura].

61 Jak je navíc uvedeno v bodě 39 tohoto rozsudku, v konečném důsledku je na členských státech, aby podle čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 zajistily, aby spotřebitelé a soutěžitelé měli odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.

62 Zadruhé, jak vyplývá z bodu 40 tohoto rozsudku, podmínky přiznání ochrany spotřebitelů stanovené směrnicí 93/13 spadají na základě zásady procesní autonomie členských států do působnosti vnitrostátních právních řádů, s výhradou, že budou dodrženy zásady rovnocennosti a efektivity.

63 Pokud jde o zásadu rovnocennosti, Soudní dvůr nemá k dispozici žádnou informaci, která by mohla vyvolat pochybnosti o souladu vnitrostátní právní úpravy dotčené ve věci v původním řízení s touto zásadou, když tato právní úprava nestanoví, že insolvenční soud může nařídit předběžná opatření za účelem ochrany úpadce v rámci insolvenčního řízení.

64 Co se týče zásady efektivity, jak je v podstatě uvedeno v bodě 42 tohoto rozsudku, musí být otázka, zda vnitrostátní právní úprava znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje použití unijního práva, zkoumána s přihlédnutím k řízení jako celku, jeho průběhu a zvláštnostem.

65 Konkrétně ohledně otázky, za jakých okolností může být nezbytné, aby vnitrostátní soud nařídil předběžná opatření k zajištění účinného uplatňování směrnice 93/13, je třeba s ohledem na uvedené zdůraznit, že nezbytnost takových opatření musí být posuzována z hlediska účelu směrnice 93/13, kterým je zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 25. listopadu 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, bod 37).

66 Vnitrostátní soud musí mít tedy možnost využít předběžných opatření, aby byla zajištěna plná účinnost práv, která spotřebiteli vyplývají ze směrnice 93/13.

67 Právě z tohoto hlediska totiž Soudní dvůr mimo jiné rozhodl, že ochrana zaručená spotřebitelům touto směrnicí, zejména v jejím čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1, vyžaduje, aby vnitrostátní soud, který je příslušný k posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání, měl možnost nařídit vhodné předběžné opatření, je-li to nezbytné k zajištění plného účinku budoucího rozhodnutí ohledně zneužívající povahy smluvních ujednání [rozsudek ze dne 15. června 2023, Getin Noble Bank (Pozastavení plnění smlouvy o úvěru), C-287/22, EU:C:2023:491, bod 43 a citovaná judikatura].

68 Stejně tak může být nutné nařídit taková opatření, pokud existuje riziko, že by tento spotřebitel platil po dobu soudního řízení, jehož délka může být značná, vyšší měsíční splátky, než skutečně dlužil, kdyby dotyčné ujednání muselo být vyloučeno, a to v případě, že je to nezbytné k zajištění plného účinku budoucího rozhodnutí ohledně zneužívající povahy smluvních ujednání [rozsudek ze dne 15. června 2023, Getin Noble Bank (Odklad plnění úvěrové smlouvy), C-287/22, EU:C:2023:491, body 42 a 43, jakož i citovaná judikatura]

69 V tomto ohledu z informací uvedených v předkládacím rozhodnutí zaprvé vyplývá, že insolvenční soud nemá podle vnitrostátní právní úpravy dotčené ve věci v původním řízení možnost nařídit předběžná opatření s cílem snížit finanční zátěž úpadce do doby, než bude ukončeno posouzení případné zneužívající povahy smluvního ujednání. Je sice pravda, že úpadce neuhradí před ukončením insolvenčního řízení pohledávky zapsané na seznamu pohledávek schváleném soudcem-komisařem, avšak to nemění nic na tom, že je nucen během tohoto posouzení nadále přispívat do majetkové podstaty na základě seznamu pohledávek, který potenciálně zahrnuje pohledávku, jež vychází z takového ujednání. Jak bylo uvedeno v bodě 46 tohoto rozsudku, uvedený úpadce může být odrazen od uplatnění práva domáhat se ochrany vyplývající ze směrnice 93/13, jelikož poukázání na zneužívající povahu smluvního ujednání znamená prodloužení insolvenčního řízení. Zadruhé z vysvětlení poskytnutých předkládajícím soudem vyplývá, že v projednávané věci se s ohledem na výši finančních prostředků dosud uhrazených do majetkové podstaty a na výši dluhů tohoto úpadce může ukázat, že tyto finanční prostředky jsou dostatečné k uspokojení pohledávek zapsaných do tohoto seznamu, s výjimkou pohledávky banky G.

70 Za takových okolností je třeba mít za to, že jak v podstatě vysvětlil předkládající soud v odpovědi na žádost o vysvětlení uvedenou v bodě 47 tohoto rozsudku, předběžné opatření, kterým se snižují srážky ze mzdy úpadce do doby, než bude vydáno rozhodnutí na základě posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání, by mohlo být nezbytné k zajištění ochrany poskytované směrnicí 93/13, jakož i účinné soudní ochrany, která z ní vyplývá, což však musí určit předkládající soud.

71 Pro účely tohoto určení musí uvedený soud zejména posoudit, zda je přijetí předběžných opatření spočívajících ve snížení srážek ze mzdy úpadce nezbytné k tomu, aby byla tomuto úpadci zaručena ochrana, kterou mu poskytuje směrnice 93/13. Za tímto účelem, jak uvedl generální advokát v bodě 104 svého stanoviska, bude muset uvedený soud vzít v úvahu všechny relevantní okolnosti projednávané věci a mezi nimi také existenci dostatečných indicií, že dotyčná smluvní ujednání jsou zneužívající povahy, konkrétní možnost, že majetková podstata již postačuje k uspokojení věřitelů, případně s výjimkou dotyčné pohledávky, jakož i finanční situaci úpadce a riziko, že bude muset strpět prodloužení insolvenčního řízení, které by mohlo do ukončení tohoto řízení vést k neodůvodněnému zhoršení jeho finanční situace.

72 S ohledem na všechny výše uvedené důvody je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 ve spojení se zásadou efektivity musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která v rámci insolvenčního řízení týkajícího se fyzických osob nestanoví možnost insolvenčního soudu nařídit předběžná opatření za účelem úpravy situace úpadce do doby, než bude ukončeno posouzení zneužívající povahy ujednání obsažených ve smlouvě o úvěru, na níž je založena pohledávka zapsaná na seznamu pohledávek schváleném jiným soudním orgánem, aniž tento orgán zkoumal případnou zneužívající povahu ujednání uvedené smlouvy.

K nákladům řízení

73 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

1) **Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách ve spojení se zásadou efektivity**

   musí být vykládány v tom smyslu, že

   brání vnitrostátní právní úpravě, podle které je v insolvenčním řízení týkajícím se fyzických osob insolvenční soud vázán seznamem pohledávek, jakmile jej schválil soudní orgán, aniž zkoumal případnou zneužívající povahu ujednání dané smlouvy, a bylo zahájeno řízení před insolvenčním soudem, takže posledně uvedený soud nemůže zkoumat zneužívající povahu ujednání obsažených ve smlouvě o úvěru, na níž je založena pohledávka zapsaná na uvedeném seznamu, ani tento seznam změnit, ale musí řízení přerušit a předložit otázku případné zneužívající povahy těchto ujednání uvedenému soudnímu orgánu.

2) **Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 ve spojení se zásadou efektivity**

   musí být vykládány v tom smyslu, že

   brání vnitrostátní právní úpravě, která v rámci insolvenčního řízení týkajícího se fyzických osob nestanoví možnost insolvenčního soudu nařídit předběžná opatření za účelem úpravy situace úpadce do doby, než bude ukončeno posouzení zneužívající povahy ujednání obsažených ve smlouvě o úvěru, na níž je založena pohledávka zapsaná na seznamu pohledávek schváleném jiným soudním orgánem, aniž tento orgán zkoumal případnou zneužívající povahu ujednání uvedené smlouvy.

Podpisy